

פרשת תצוה

צִוְיָהּ תַּעֲשֶׂה לְאִתְּךָ – תְּצַוֶּה

וְאַתָּה (עם ו' החיבור) תְּצַוֶּה – בנוסף למי?

פרשתנו פותחת בפסוק "וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל...לְהַעֲלֹת גֵר תָּמִיד". בדרך כלל, כשהקב"ה פונה בדברים אל משה רבינו, פותח הכתוב בלשון "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה", "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה" או "וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה", כאשר ההתייחסות אל משה היא בגוף שלישי, אגב ציון שמו. אך במקרה דנן, הפתיחה היא "חזיתית", בלשון נוכח, מבלי להזכיר את שמו של משה. אם נעקוב לאורך הפרשה, נגלה שמגמה זו נמשכת עד סופה, ושמו של משה נפקד לגמרי מהפרשה. תופעה זו חריגה מאוד, שכן, מפרשת שמות ועד סוף ספר במדבר, למעט פרשתנו, אין פרשה בה לא זכר שמו של משה! תופעה זו מחייבת הסבר (ספר דברים נאמר ע"י משה). ומדוע פותחת הפרשה ב"ו החיבור", שכן לא ברור מה הקשר בין ראשית פרשתנו ובין סוף פרשת תרומה? ומדוע משנה הקב"ה מהנוסח השכיח בפיו "צו את בני ישראל", שלכאורה זהה במשמעותו לאמירה "וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (אמירה שכמו כוללת הפניית אצבע לעברו)? האם משה ניסה להתחמק מתפקידו חלילה? או שמא העביר את ההוראות הקודמות בלשון רכה מדי? כדי להשיב על השאלות, עלינו לעלות לשורשה של האות ו' ולעמוד על מהותה של המְצוּוֹת, משורש צ.ו.ה, בלשון הקודש.

"ספר יצירה" - ספר קבלה קדום, המיוחס לאברהם אבינו, מגדיר את האותיות כאבני הבניין, באמצעותן ברא הקב"ה את העולם. לכל אות מאפיינים רבים בתחומים שונים. בכל מילה, המורכבת למעשה מאותיות, באים לידי ביטוי המאפיינים של האותיות המרכיבות אותה, והם קובעים בצירופן את מהותה ומשמעותה של המילה. על דרך פנימיות, אחת מהשיטות המאפשרות לנו לעמוד על שורשה ומאפייניה של אות מסוימת, היא חיפוש אחר המילה הראשונה בתורה הפותחת באות המבוקשת, בתנאי שאת זו אינה משמשת כאות שימוש במילה זו.

אם נחיל כלל זה לגבי האות ו', שאף היא אות שימוש, נגלה שבספר בראשית לא נמצא כלל מילה העונה על הדרישות, ורק בפרשת תרומה בתיאור מעשה הפרוכת, מתגלה לראשונה שם עצם הפותח באות ו', הוּוּ : "וַנְתַּתֶּה אֹתָהּ (את הפרוכת) עַל אַרְבָּעָה עֲמֻדֵי שֹׁטִים מְצֻפִּים זָהָב וְזָהָב וְזָהָב". מפתיע לגלות, שבשונה מכל האותיות האחרות, זהו שם העצם היחיד במקרא הפותח באות ו', ובאשר לשורשים, אין אפילו שורש אחד (פועל) הפותח באות זו. הוּוּ הינו מעין אנקול, (בדומה לאות ו' שראשה כפוף), הנעוץ בעמוד ועליו ניתן לתלות את הפרוכת. כפי שניתן לראות בהמשך, הרי כל עניינים של הוויים, הוא לאפשר חיבור (דרך תלייה) של הפרוכת, או של המסך לפתח המשכן או של קלעי החצר, לעמודים הייעודיים בעבורם. בדומה, האות ו', שהוּוּ הוא שורשה הרחני, נועדה לשמש כאות המחברת בין מהויות/ישויות שונות, שאמורות להיות מקושרות באמצעותה.

ומה לכל האמור לעיל ולמשה? האם היה מישהו אחר בנוסף, שעליו מרמזת ו' החיבור, במילה "וְאַתָּה", שגם אליו מכוונים דברי הקב"ה? עלינו לנסות ולהבין מיהו משה רבינו, ומהם יחסי הגומלין שבינו ובין עם ישראל. כאשר הקב"ה מבקש משה לצאת בשליחותו ממדיין, כדי להוציא את עם ישראל ממצרים, שואל אותו משה "הֲנֵה אֲנֹכִי בָא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֲלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי מַה שָּׁמוּ? מַה אָמַר אֲלֵהֶם?". ומשיב לו הקב"ה, "אֲהִיֶּה אִשְׁרָאֵל אֲהִיֶּה". ומובא בספרי הקבלה, שתשובה זו רומזת גם לכך ש"גואל ראשון", דהיינו משה, "הוא גואל אחרון", כלומר שמה רבינו הוא הגואל גם בביאת המשיח.

ונשאלת השאלה, הרי מובטח לנו שמישיח הוא מזרעו של דוד המלך, כפי שהוא מכונה "משיח בן-דוד"? התשובה לכך היא, שהמישיח הוא "תרכובת" מיוחדת במינה, וכל רכיב שבו, מקורו בשורש אחר. המשיח אכן אמור להיות צאצא ישיר, מאב לבן, מדוד המלך (וכן נפשו החיונית), אך החלק העיקרי של נשמתו, ה"נשמה" שלו היא נשמת משה רבינו. נשמה זו היא "נשמה כללית", שיש בה ניצוצות מנשמותיהם של כל ישראל, ולכן משה רבינו יכול להתחבר אל כל אחד מבני ישראל, ולייצג אותו בצורה המיטבית (בהקבלה : מעין מרכזיה טלפונית, אליה ובאמצעותה מקושרים כל הקווים).

ומעניין שמאז שנשלח משה להוציא את בני ישראל ממצרים, ועד לפטירתו, לא היה כל דיבור ישיר בין הקב"ה ובין בני ישראל, אלא הכל עבר דרך משה, למעט במעמד הר סיני. ומספר המדרש, שבמעמד הר סיני, כאשר החל הקב"ה לומר את עשרת הדברות, פרחו נשמתן, של כל בני ישראל, כפי שרומז הכתוב בשיר השירים, "נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְרוֹ", למעט נשמתו של משה רבינו. הנשמה היא חלק אלוהי ממעל, שהגוף הגשמי מכסה עליה, וכמו מסתיר מפניה את האלוקות. במעמד הר סיני, כפי שמעידה התורה, "וַיֵּרָד ה' עַל הַר סִינַי", לא יכול היה הגוף עוד להסתיר על האלוקות, וכאשר ראתה הנשמה אלוקות, פרחו לה מהגוף, כדי לשוב אל צור מחצבתה. ואכן, בשתי הדברות הראשונות, חזרה התופעה על עצמה, ובכל פעם הקב"ה החזיר להם את נשמותיהם והחיה אותם מחדש. משראו כך, נבהלו וחששו שמא זכות זו לא תעמוד להם עוד, ופנו אל משה בבקשה, "דַּבֵּר אֲתָהּ עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יִדְבַר עִמָּנוּ אֲלֹקִים פֶּן נָמוּת". הקב"ה נעתר לבקשתם ואת יתר הדברות, שמע משה בלבד, ישירות מפי הגבורה, ואחר כך שב והשמיע אותן באוזניהם של ישראל. ומה כל כך מיוחד במשה רבנו, שנשמתו הצליחה לשרוד בגופו, למרות ההתגלות האלוקית בפניה ניצבה? מעניין לגלות, כי משה רבינו הוא הדמות היחידה, שהתורה מכנה בתואר "אִישׁ הָאֱלֹקִים". ומוסיף המדרש ואומר על משה רבינו דברים, שאלמלא הם כתובים אין אנו רשאים לאמרם, "מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה הָאֱלֹקִים". מלמד, שהיה גופו של משה זך כל כך, עד שלא גרם לכל הסתרה שהיא של אלוקות, מפני נשמתו.

ומה פשרו של ה'ציווי' בלשון הקודש? על פי פנימיות וחסידות, משמעותו של השורש **צ.ו.ה** אינה בגדר כפייה חלילה, אלא הוא בא לבטא חיבור וקשר רוחני, כפי שהדבר בא לידי ביטוי כאשר "יושבים בצוותא", או במילה 'צנות', המגדירה קבוצת אנשים בעלי מכנה משותף. באותה מידה, גם ה'מצוה' אמורה לחבר ולקרב אותנו לאבינו שבשמים. ואכן, לא קל מלכתחילה, לראות בעשייה גשמית, באמצעות כלים חומריים, חיבור אל האלוקות. כעת יכולים אנו לשוב אל האות **ו'**, של "ואתה תצנה", ולנסות להבין את משמעותה. במילה "ואתה" כמו רומז הקב"ה למשה **ו-אתה**. אתה, משה, מהווה מעין **ו'** חיבור, המשמש לחיבור בין בני ישראל וביני. עם ישראל יכול להתלות בכך, ולהיסמך עליך, כדי להיות מקושר אלי, ועם זאת, גם לעמוד על רגליו. את המשמעות הזו, כמו מחזק הקב"ה במלה הבאה, "תצוה את בני ישראל", במשמעות של "תחבר את בני ישראל" לאביהם שבשמים. וכיצד ניתן לעשות זאת? "ויקחו אליך", ע"י זה שיקחו אותך, את "תורת משה", ע"י קיום המצוות שבה, דבר שיאפשר להם להאיר מצד נשמתם, "להעלות נר (נפש רוח) תמיד". לכן, בין השאר, לא מוזכר כאן שמו של משה, כי משה איננו אדם פרטי, הוא **רבני**, ראש בני ישראל, הוא נשיא הדור, הנושא את הדור. משה רבינו הוא כלל ישראל, ולכן מבחינתו, אין לו קיום בלי עם ישראל.

מעניין שהאות **ו'**, מורכבת למעשה משתי **ווי**, **ו'** אחת המחושקת בקב"ה, "**ווי העמדים וְהַשְׁקִימָם כְּסֹף**", חיבור בל-ינתק, וה**ו'** השנייה מופנית כלפי עם ישראל, **ו'** אנושית, שכל יהודי יכול להתחבר אליה. תיאור זה מעלה אסוציאציה המדמה את משה לתוך חשמל, מעין שנאי (טרנספורמטור בלע"ז), המאפשר לחבר כלי חשמל רגישים, שהקיבולת החשמלית שלהם אינה מאפשרת חיבורם ישירות למקור מתח גבוה, מבלי שייפגעו. אלא שבמקרה שלנו, מדובר בתופעה מופלאה יותר. האות **ו'** אינה משמשת רק כ-**ו'** החיבור, אלא יכולה לשמש גם כ-**ו'** ההיפוך. לדוגמא, יאמר - לשון עתיד, אך **ויאמר** - לשון עבר. **שְׁמַרְתָּ - לשון עבר, וְשָׁמַרְתָּ - לשון עתיד**. האות **ו'** מייצגת מעין צינור אנכי, מלמעלה למטה, בו יורד השפע האלוקי, המאיר לנו בעולם. אך אין מדובר בהכרח בזרימה מלמעלה למטה. ניתנת לנו האפשרות להפוך את כוון הזרימה, ולהעלות אורות משלנו, ממעשינו, כלפי מעלה, אורות הפועלים את פעולתם למעלה וגורמים נחת רוח לבורא, בגדר זרם חילופין. "**להעלות נר תמיד**".

והיכן באה האת **ו'** לידי ביטוי באישיותו של משה רבינו? זכה משה והתורה מעידה עליו "**וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עָנָו** מאד מפל האדם אשר על פני האדמה". גם פסוק זה פותח באות **ו'**, וכמו בא לרמז לנו **וְהָאִישׁ, ו-הָאִישׁ**, האיש משה הוא בגדר **ו'**. אחת מתכונותיו המובהקות והייחודיות של משה היא הענוה. ומהו מקורו של התואר **עָנָו**? כנראה מדובר בשורש **ע.נ.ה**, שהוא גם מקור התואר **עָנִי**. משה אינו רואה כל משמעות וערך בעצמו או באישיותו. מבחינתו, הוא **עָנִי** בזכויות, וכל אדם מישראל, חשוב לא פחות ממנו. וכמו **הו'** שכל תפקידו הוא לחבר שני מרכיבים חשובים, כשהוא עצמו טפל וחסר ערך ביחס אליהם, כך רואה משה רבינו את עצמו כ**ו'** שכל עניינו חיבור של הקב"ה ועם ישראל, והוא מבטל את עצמו כלפיהם. וככל שהדבק טוב יותר, ומחבר את החלקים בצורה מוצלחת לישות אחת, כך אין הוא עצמו ניכר **לעין**. הוא הופך להיות **כעין ו' - עָנָו**.

תכונה זו מובלטת במיוחד בפרשתנו בה כמו נעלם לו שמו של משה, וכאילו הוא הופך להיות חסר מהות. אך למעשה זו היא גדולתו, המלמדת עליו שכל עניינו הוא לעשות רצון בוראו, מבלי לייחס את עשייתו לעצמו או לשמו. ודווקא בשל כך, ראוי הוא למאה ואחת פניות שהקב"ה פונה אליו בפרשתנו, תוך שהוא מטיל דוקא עליו, את המשימות בדיבור ישיר ונוכח. רק אדם כזה, חסר כל פניות אישיות, יכול לשמש צינור זך ואמיתי, שכל הוראה היוצאת מפיו, היא היא ההוראה המדויקת שיצאה מפי הגבורה, כפי שמעיד עליו הקב"ה "**פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּו'**". כל מה שיוצא מפיו של משה, הוא המסר המדויק מפיו של הקב"ה לאוזניהם של ישראל. זכות זו עמדה לו למשה, שספר דברים כולו, שמשה אמרו, הוא באותה רמה של קדושה כמו זו של החומשים האחרים שבתורה, ולא זו בלבד, אלא כל התורה כולה, קרויה על שמו, כפי שמצוה הקב"ה את עם ישראל, "**זְכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי**".

המצוה והשפעתה – בהעמקה

בכל **מצוה יש שני צדדים**, הצד המעשי, הגלוי והנראה לעין (או לחושים האחרים), וקיים גם הצד הרוחני הקצפון בעשיית **המצוה**. השם **י-ה-ו-ה**, אף הוא מורכב משני חלקים. החלק הגבוה, הקרוי 'מוחין', מורכב מהאותיות **י-ה**, והחלק הנמוך יותר, מורכב מאותיות **ו-ה**. הסיומת **ו-ה**, מזכירה לנו את הסיומת של המלה **מצוה**, והיא אכן מתייחסת להשפעתה הגלויה של **המצוה**, כפי שהיא באה לידי ביטוי למעשה, בעולמנו זה. האם הקבלה זו, מרמזת על קשר בין התחילית **מַצְ**, של המילה **מצוה**, ובין המוחין של שם ה', **י-ה**? על דרך הרמז והסוד, קיימות שיטות שונות להצפנת מילים (ע"י חילופי אותיות), שהמוכרת שבהן, קרויה את-בש. השיטה בנויה על החלפתה של האות הראשונה באלף-בית (האות א') באות האחרונה שבו, האות ת' (ולחיפך). האות השנייה, ב', תוחלף באות ש', השנייה מהסוף, וכן הלאה. אם נתייחס לאותיות **מ-צ** כאל אותיות מוצפנות בשיטה זו, נגלה שמקורן באותיות **י-ה**, המוחין של שם ה'. כלומר שלכל **מצוה יש גם השפעה נסתרת**, הפועלת את פעולתה למעלה.

דבר חסידות

המשנה אומרת בפרקי אבות: "הלל אומר, הווי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". ואומר על כך הרבי מליובאוויטש, שמלשון המשנה ניתן לראות, שיש הוראה ברורה באשר לצורה בה נכון לקרב את הבריות. אין לקרב חלילה את התורה אל הבריות, כלומר שאסור להטות ולעקם את דברי התורה, כדי להתאימם לרוח הבריות, חס ושלום. אלא אדרבה, "ומקרבן לתורה", יש לקרב את הבריות אל התורה, ועל דרך המשל, לשפר את הראייה שלהם ע"י תיקון עדשות הראייה שלהם, ולהשקיע בהסברת הדברים כפי שהם, ללא כחל וסרק. (מעובד על פי שיחה מספר "ליקוטי שיחות")

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח

052-569-9691 או לטלפון ghananv@gmail.com

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או במסרון, אנא פנה אל